

Ungas rätt att bestämma över sin kropp och sexualitet blir inte alltid respekterad av omgivningen. Unga kan bli kränkta, utsatta eller begränsade av både närstående, familj, bekanta och obekanta. Det är viktigt att få bra information om vad som står i lagen och de mänskliga rättigheterna.

Mål: Att känna till rätten att bestämma över sin egen kropp och andra rättigheter kring sex och sexualitet samt vad som räknas som brott enligt svensk lagstiftning.

Instruktion:

På nästa sida finns olika berättelser. Kopiera berättelserna och klipp ut dem. Dela in eleverna i smågrupper och dela ut lapparna till eleverna. Låt grupperna diskutera berättelserna under några minuter. Läs upp berättelserna en i taget och låt varje grupp redovisa vad de diskuterat. Släpp in övriga grupper i diskussionen. Facit med svar på vilka rättigheter och lagar som går att koppla till berättelserna följer efter berättelserna.

Att tänka på:

Internet är en del av vardagen och många ungdomar lever sina liv parallellt online och offline. De flesta ungdomar som använder internet är medvetna om riskerna med nya kontakter. Den eventuella utsattheten är generellt den samma online som offline. Det är därför viktigt att internet inte framställs som problemet i diskussionerna.

I en del elevgrupper kan det uttryckas kritik mot de val personer i berättelserna gör. Påpeka att ansvaret för situationen alltid ligger hos den som kränker eller utsätter någon annan för brott. Försök tillsammans hitta strategier för att undvika att liknande situationer uppstår utan att skuldbelägga. Det är vanligt att elever kopplar ungdomarnas utsatthet i berättelserna till deras ursprung. Förtydliga i så fall att det gemensamma för alla utsatta personer i berättelserna är att de är med om situationer som strider mot de mänskliga rättigheterna oavsett vilket ursprung de har.

Skriv ut och klipp ut berättelserna

Sandra

Sandra är 14 år. Hon har länge haft kontakt med en kille som heter Peter på sociala medier. Peter är 25 år men till Sandra har han sagt att han är 18 år. Peter övertalar Sandra att de ska träffas och han bokar ett hotellrum så att de ska kunna ha sex. Sandra åker aldrig till mötet.

- Har Peter gjort något olagligt?
- Vilket/vilka brott gäller det i så fall?
- Har Sandra gjort något olagligt?

Teo

Teo får ett erbjudande från en äldre kille han har träffat via en spelsida om att han ska få pengar om han visar upp sig naken i webbkameran.

- Gör killen som kommer med erbjudandet något olagligt?
- Vilket/vilka brott gäller det i så fall?
- Gör Teo något olagligt om han skulle gå med på att visa upp sig?

Maria

Maria ska på date med Hugo som hon träffat via internet. För att vara försiktig tar hon med sig en kompis första gången de ses. De hamnar på en fest och

Maria dricker så mycket att hon somnar i en säng. Hon vaknar upp av att Hugo har sex med henne.

- Har Hugo gjort något olagligt?
 - Vilket/vilka brott gäller det i så fall?
 - Vem kan Maria få hjälp av i den här situationen?
 - Vad kan omgivningen göra för att hjälpa Maria efter det som har hänt?
-

Havin

Havin har träffat en ny kille, Jim, via ett community. De har pratat mycket via sociala medier och hon känner sig mer och mer förälskad. En kväll börjar de prata mer och mer om sex. Havin föreslår att de ska sätta på webbkameran, hon tar av sig kläder och smeker sig själv framför kameran.

- Gör Havin något olagligt?
 - Gör Jim som hon visar sig för något olagligt?
 - Finns det något speciellt som ni tycker att Havin och Jim ska tänka på?
-

Niklas

Niklas tjej Jenny är gravid men vill inte ha barn. I alla fall inte än. Niklas säger till Jenny att hon måste behålla barnet. De båda är troende och Niklas tycker att det är ett brott mot religionen att göra abort.

- Är det Jenny eller Niklas som har rätt att bestämma om hon ska föda

barnet eller inte?

- Vad kan Jenny göra?
 - Vad kan Niklas göra?
 - Finns det några rättigheter som är relaterade till den här berättelsen?
-

Kim

Kim är en transperson som varken definierar sig som tjej eller kille. Kim har börjat i en ny gymnasieskola. Rektorn på den nya skolan kräver att Kim måste definiera sig som antingen tjej eller kille. Kim vägrar och blir då avstängd från skolan.

- Har rektorn rätt att göra så? Varför/ varför inte?
 - Bryter rektorn mot någon av Kims rättigheter?
 - Vem kan Kim få hjälp av i den här situationen?
-

Skriv ut och klipp ut berättelserna

Simon

Simon har via en sajt kontakt med en kille som kallar sig Ace. De visar upp sig för varandra online och skriver sexmeddelanden. De bestämmer sig för att träffas. Simon planerar att ha sex med Ace när de ses. Men när Ace kommer

hem till honom ångrar han sig. Han har ingen lust längre men Ace pressar ner Simon och tvingar honom till oralsex.

- Har Ace gjort något olagligt?
 - Vilket/vilka brott gäller det i så fall?
 - Spelar det någon roll enligt lagen att Simon har haft sexkontakt med Ace tidigare eller att Simon planerade att ha sex med honom?
 - Vad kan omgivningen göra för att hjälpa Simon efter det som har hänt?
-

Alexia

Alexia är 16 år. Hon har haft sex en gång med sin pojkvän. De använde kondom och nu har hon bestämt sig för att börja med p-piller. Hon vet att det finns en ungdomsmottagning där hon kan få p-piller men hon vågar inte gå dit eftersom hon är rädd att de ska informera hennes föräldrar att hon varit där. Alexia känner att hon inte vet så mycket om sex eftersom hennes föräldrar tvingade henne att skolka när det var sexualundervisning i skolan.

- Får ungdomsmottagningen berätta för Alexias föräldrar att hon fått recept på p-piller?
 - Varför tror ni att Alexias föräldrar tvingade henne att skolka när det var sexualundervisning i skolan?
 - Har föräldrarna rätt att bestämma vilka lektioner Alexia får och inte får gå på?
-

Elsa

Elsa är 16 år. Hennes föräldrar har sagt till henne att hon inte får träffa killar. Elsa har en pojkvän som hon träffar i smyg. Hon misstänker att hennes föräldrar vet det men om hon skulle berätta det för dem skulle hon inte få träffa sina kompisar på fritiden mer. Hon skulle vilja prova att ha sex med pojkvännen men vågar inte eftersom hon tänker att föräldrarna har rätt att

bestämma över henne tills hon fyller 18 år.

- Har föräldrarna rätt att bestämma om Elsa får ha sex innan hon är 18 år?
- Gör Elsa något olagligt om hon skulle ha sex med pojkvännen?
- Gör Elsas föräldrar något fel, i så fall vad?
- Vad kan en kompis eller annan göra för att hjälpa Elsa i den här situationen?
- Tror du att det är vanligt att ungdomar har "hemliga" relationer?

Amine

Amine är 22 år. Hon ska gifta sig om några månader och är jätteglad över det. Det finns bara ett problem, Amine har haft sex tidigare och ingen vet om det. Amine är jätterädd att hon inte ska blöda när hon har samlag med sin man första gången och att han då ska misstänka att hon har haft sex tidigare.

- Kan man se eller känna om en tjej har haft samlag med en kille?
- Varför tror du att Amine är orolig för att hennes man kan få reda på att hon har haft sex tidigare?
- Vad skulle kunna hända då?
- Har någon rätt att bestämma att Amine inte får ha sex innan hon gifter sig?
- Vem kan Amine få hjälp av i den här situationen?

Skriv ut och klipp ut berättelserna

Nicole

När Nicole var 11 år åkte hennes föräldrar till hemlandet med henne och tog henne till en läkare. Läkaren skar i hennes snippa och tog bort en del av hennes klitoris. Nicole visste inte exakt vad de gjorde men hon hade ont länge och har ibland fortfarande ont. Nicole vet nu att det som hennes föräldrar utsatte henne för kallas könsstympling. Idag är Nicole 20 år och har en pojkvän. Hon är jättekär och de har börjat prata om att ha sex men hon är rädd och tror att det inte kommer att kännas skönt för henne.

- Har hennes föräldrar gjort något olagligt? I så fall vad?
 - Spelar det någon roll enligt lagen att könsstymplingen inte gjordes i Sverige?
 - Nicole är rädd att det inte kommer att kännas skönt för henne att ha sex. Kan det stämma?
 - Vem kan Nicole få hjälp av i den här situationen?
-

Sarah

Sarah hade en pojkvän som hon var tillsammans med i ett år. Han tjatade på henne under en lång tid att han ville ta nakenbilder på henne. Hon ville inte men till slut gick hon med på det. När Sarah senare gjorde slut med sin kille spred han bilderna på henne. Han sa att hon var en "kåt hora som bara ville ha sex hela tiden".

- Varför tror ni att Sarah gick med på att ta bilderna?
 - Har killen gjort något olagligt?
 - Hur tror ni att situationen hade sett ut om Sarah var en kille?
 - Vem kan Sarah kontakta för att få hjälp?
-

Facit utifrån de mänskliga rättigheterna och svensk lagstiftning:

Sandra: Enligt svensk lagstiftning gör sig Peter skyldig till brottet kontakt med barn i sexuellt syfte. Det är en lag som ska förhindra vuxna att utföra sexualbrott mot barn. (Om Peter skulle ha haft sex med Sandra hade han gjort sig skyldig till våldtäkt mot barn, även om Sandra hade velat ha sex med Peter. Alla sexuella handlingar som utförs av en äldre tonåring eller vuxen mot ett barn är kriminella.) Om Peter har pratat sex med Sandra på nätet skulle han också ha kunnat göra sig skyldig till sexuellt ofredande. Sandra har inte gjort något brottsligt. Peter har allt ansvar för situationen eftersom Sandra är minderårig.

Teo: Enligt svensk lagstiftning gör sig killen som erbjuder Teo pengar för att visa upp sig i webbkameran skyldig till brottet försök till utnyttjande av barn i sexuell posering. Det är alltid olagligt att få ett barn under 15 år att posera i sexuellt syfte. I vissa fall är det förbjudet upp till att barnet är 18 år, till exempel om barnet får ersättning för poserandet. Teo gör själv inget olagligt om han skulle gå med på att visa upp sig naken.

Maria: Enligt svensk lagstiftning gör sig Hugo skyldig till våldtäkt om Maria är över 15 år. Om hon är under 15 år kan han bli fälld för våldtäkt mot barn. När någon är redlöst berusad eller sover, befinner han eller hon sig enligt lagstiftningen i ett hjälplöst tillstånd och då har ingen rätt att ha sex med honom/henne.

Havin: Enligt svensk lagstiftning gör varken Havin eller killen något olagligt om båda är med på det som händer och är runt 15 år eller äldre. Detsamma gäller om de är under 15 år och ungefär jämnåriga.

Niklas: Enligt svensk lagstiftning är det kvinnan som bestämmer om hon vill göra abort eller inte. Man kan göra abort fram till graviditetsvecka 18, därefter bara i samråd med kurator och Socialstyrelsen. Abort får inte genomföras om barnet kan överleva utanför livmodern, vilket är beräknat till vecka 22. Religionsfriheten får aldrig stå över rätten till

abort och rätten att bestämma över sin kropp.

Kim: Enligt svensk diskrimineringslag är diskriminering p.g.a. könsuttryck förbjudet. Diskrimineringslagen gäller, sedan 2009, även för barn och unga i skolan. Enligt barnkonventionen har alla barn och unga rätt att gå i skolan.

Simon: Enligt svensk lagstiftning gör sig Ace skyldig till våldtäkt om Simon är över 15 år. Är han under 15 år är det våldtäkt mot barn. Det har ingen betydelse att Simon har haft sexkontakt med killen tidigare eller att han velat ha sex med honom innan. Alla har i alla lägen rätt att bestämma över sin egen kropp. Man har alltid rätt att ändra sig.

Alexia: Enligt barnkonventionen har alla unga rätt till privatliv. Det innebär att personalen på ungdomsmottagningen (eller annan personal inom sjukvården) inte informerar föräldrarna om Alexia inte vill. Personalen på ungdomsmottagningen har tystnadsplikt som enbart bryts under speciella omständigheter, till exempel när det finns en misstanke om att barnet far illa (läs mer på umo.se). Det går också att bestämma om informationen i journalerna som skrivs på ungdomsmottagningen ska finnas tillgänglig i en sammanförd journalföring som används mer och mer för att fler vårdgivare i samma län ska kunna ta del av vårduppgifter (läs mer på vardguiden.se). Eftersom sexualundervisning är obligatorisk enligt svenska läroplaner får föräldrarna inte hindra henne från att delta. Enligt barnkonventionen har alla unga rätt att få bra information om sexualitet och reproduktiv hälsa.

Elsa: Enligt barnkonventionen har barn och unga under 18 år rätt till privatliv, rätt till fritid och även rätt att bestämma över sin kropp.

Amine: Enligt de mänskliga rättigheterna har Amine rätt att bestämma över sin kropp. Ingen har rätt att bestämma att Amine inte får ha sex innan hon gifter sig. Det går varken att se eller känna om en tjej har haft samlag med en kille. Se övningen [Myten om mödomshinnan](#).

Sarah: Enligt PUL (personuppgiftslagen) får bilder publiceras utan att fråga om lov om bildens innehåll är harmlöst. Spridning av nakenbilder kan beroende på sammanhang, känslighet, konsekvenser och omfattning anses vara kränkande. Sarahs f.d. pojkvän har då gjort sig skyldig till brott mot PUL och kan därmed dömas för förtal. Om Sarah är under 18 år kan han enligt svensk lagstiftning också dömas för barnpornografibrott. Det är alltid olagligt att sprida nakenbilder på personer under 18 år. Det spelar ingen roll om killen själv är under 18 år. Om spridningen av bilderna eller trakasserierna skett på hennes skola eller av elever på skolan, har skolan enligt skollagen skyldighet att vidta åtgärder och motverka alla typer av tendenser till trakasserier och annan kränkande behandling.

Nicole: Enligt barnkonventionen ska alla länder vidta effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa. Enligt svensk lag får könsstympling varken utföras i Sverige eller utomlands, oavsett om samtycke till ingreppet finns eller ej. Att bli könsstympad är för de flesta ett traumatiskt övergrepp och innebär ett stort lidande. Det innebär ständiga problem med att kissa och ha menstruation, fysiska smärtor, svårt att ha sex, svårigheter att kunna njuta av sex, svårt att föda barn etc. Det finns hjälp att få, terapi och kirurgiska ingrepp kan hjälpa en kvinna att kunna njuta av sex och slippa smärtor. Mer information om kvinnlig könsstympling finns på socialstyrelsen.se.

Inspiration till övningen är hämtad från *Ses offline? - Ett metodmaterial om unga, sex & internet*, Ungdomsstyrelsen.